

ประกาศกระทรวงธรรมการ

พจนกกรมสังฆการี

เรื่องจัดระเบียบพระอารามหลวง

ด้วย พระอารามหลวง อัน มี อยู่ บัดนี้ เป็น หลาย ชั้น ตาม ความ
 ดีก ของ บกคต และ ตาม ความ นับ ใน ราชการ เช่น พระราชทาน เทียน พรวรรษา
 ขผึ้ง หรือไม้ เต็ม เดียว หรือ กว้าง นั้น พระราชทาน บน ตาคัก กัด แก่ เจ้า
 พนักงาน ผู้ คม เดชะ คา พระ มา แต่ เดิม ต่าง กัน เป็น หลวง ก มี เป็น ชน ก มี
 เป็น หมัน ก มี ชั้น เดียว กัน มี เบียดหวัด ต่าง กัน ก มี เช่น หลวง เขียวหวัด
 ๔๐ บาท หรือ ๒๘ บาท ยิ่ง ใน สัตถุญญาบัตร พระราชาคณะ ผู้ ใหญ่
 จัด เป็น ราชวรมหาวิหาร ราชววิหาร วรมหาวิหาร ววิหาร กระทรวง
 ธรรมการ กับ กระทรวง พระคลังมหาสมบัติ ก็ได้ เคย จัด ครั้ง หนึ่ง เพื่อ ค่า
 บำรุง วัด เมื่อ ครั้ง เด็ก เด็ก วัด แต่ ไม่ได้ ใช้ ต่าง แขนก ต่าง จัด จึง แยก กัน
 ไป ก มี ยิ่ง กว้าง กาย ก มี การ จัด พระอาราม หลวง เป็น ชั้น เป็น มด
 ดำคัญ แห่ง การ ปกครอง และ การ บำรุง จึง ทรง พระกรุณา โปรดเกล้า
 ให้ จัด ระเบียบ พระอารามหลวง ชั้น ใหม่ คือ

๑ วัดอันเดิม.ตจพระเจ้าแผ่นดิน ส้มแดงพระราชินี ส้มแดงพระ
 ยพราช ทรงสร้าง ทรงปฏิสังขรณ์ เป็น ส่วน พระองค์ กัด ทรง ใน นาม ท่าน
 ผู้ อัน กัด แด อารามอัน พระบรมวงศ์ แด ข้าทูลฉลองของ ชุด พระบาท ผู้ ใหญ่
 สร้างปฏิสังขรณ์ ทรง รับ ไว้ ใน ความ บำรุง ของ แผ่นดิน กัด จัด เป็น
 พระอารามหลวง ฯ

๒ พระอารามหลวง แบ่งเป็น ๒ หมวด ในกรุงเทพฯ ๑ หมวด ๑ ในหัวเมือง หมวด ๑ แบ่งเป็น ชั้น เอก โท ตร์ ทั้งสอง หมวด ๑

๓ เกณฑ์เป็นเครื่องจัดชั้นพระอารามหลวงในกรุงเทพฯ ๑ นั้น ดังนี้ :-

ก. ชั้นเอก วัดมิ่งเมืองสถานสำคัญ วัดที่บญญพระบรมอัฐิ หรือ วัดมีเกียรติ อย่างสูง มีเจ้าอาวาสเป็น พระราชาคณะผู้ใหญ่ชั้นไป ๑

ข. ชั้นโท วัดมีเกียรติ เจ้าอาวาสเป็น พระราชาคณะ สามัญชั้นไป ๑

ค. ชั้นตรี วัดมีเกียรติ หรือ วัดสามัญ เจ้าอาวาสเป็น พระครูชั้นสูงชั้นไป ๑

๔ เกณฑ์เป็นเครื่องจัดชั้น พระอารามหลวงในหัวเมืองนั้น ดังนี้ :-

ก. ชั้นเอก วัดมิ่งเมืองสถานสำคัญ หรือวัดมีเกียรติ เจ้าอาวาสเป็น พระราชาคณะ สามัญชั้นไป ๑

ข. ชั้นโท วัดมีเกียรติ เจ้าอาวาสเป็น พระครูชั้นสูงชั้นไป ๑

ค. ชั้นตรี วัดมีเกียรติ วัดประจำเมือง หรือวัดสามัญ เจ้าอาวาสเป็น พระครูชั้นต่ำชั้นไป ๑

๕ พระอาราม ที่สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้าง ทรงปฏิสังขรณ์ เป็นส่วน พระองค์ เป็นราชวรวิหาร ที่ ทรงสร้าง ทรงปฏิสังขรณ์ พระราชทาน เป็นเกียรติยศแก่ท่านผู้อื่น ที่ค่าศักดิ์สูงมากที่สุด แก่ วัดเองก็ดี ที่ ท่านผู้อื่น สร้าง ควร ยกเป็นเกียรติยศ จัดว่า วัดมีเกียรติ เป็นวรวิหาร ที่เป็นพระอารามใหญ่โต มีของก่อสร้างใหญ่โต เป็นราชวรมหาวิหาร หรือวรมหาวิหาร ที่ไม่เข้าในเกณฑ์นี้ เป็นแต่พระ

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๕๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๒ หน้า ๒๘๖

อารามหลวง ๑ นั้นเป็นเพียงลักษณะ หมายถึงขนาดแห่งพระอาราม
หาได้หมายลำดับยศไม่ อยู่ในชั้นเดียวกัน มีลำดับยศเสมอกัน ๑

๖ ภิกษุมีสถมนฐานันดรตามเกณฑ์ จึงเป็นเจ้าอาวาสแห่งพระ
อารามหลวง ชั้นนั้น ๆ ได้ มีสถมนฐานันดรต่ำจากเกณฑ์ เป็นได้แต่ผู้รับ
ตำแหน่ง เว้นผู้เป็นอยู่แล้ว หรือผู้ที่โปรดให้เป็นโดยพิเศษ ๑ ผู้รับ
ตำแหน่งเจ้าอาวาสนี้ ถ้อยพิสัยชั้นใด มีฐานันดรเสมอเจ้าอาวาสผู้ถือ
พิสัยชั้นนี้ ๑

๗ เจ้าอาวาสพระอารามหลวง มีฐานานุกรมที่ ตั้งฐานานุกรมสำหรับ
พระอารามได้ ดังนี้ :-

ก. เจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพฯ ๑ ชั้นเอก ตั้งฐานานุกรม
ได้ ๖ รูป คือ พระครูปลัด ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑
พระครูสังฆรักษ์ ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑ ๑

ข. เจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพฯ ๑ ชั้นโท ในหัวเมืองชั้น
เอกตั้งฐานานุกรมได้ ๓ รูป คือ พระปลัด ๑ พระสมุห์ ๑ พระใบ
ฎีกา ๑

ค. เจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพฯ ๑ ชั้นตรี ในหัวเมืองชั้นโท
ชั้นตรีตั้งฐานานุกรมได้ ๒ รูป คือ พระสมุห์ ๑ พระใบฎีกา ๑
ถ้าเป็น พระราชาคณะ ตั้ง พระปลัด เพิ่มขึ้นได้ อีก ๑ รูป ๑ ๑

ง. เจ้าอาวาสผู้มีฐานันดร หรือตำแหน่ง ตั้งฐานานุกรมได้มากกว่านั้น
ตั้งเพิ่มได้

๘ พระราชาคณะรองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ชั้นผู้ใหญ่
ตั้งฐานานุกรมได้ตามฐานันดร ชั้นตามญัตติได้ ๒ รูป คือ พระปลัด ๑
และด่มุห์ ๑ เฉพาะในวัดที่อยู่ เวนไว แต่เป็นเจ้าคณะ จะตั้งในวัดอื่นได้ อยู่ ๆ
ถ้าเจ้าคณะผู้ว่าวัดนั้น เห็นว่า วัดนั้นมีฐานานุกรมพอแล้ว จะถอนไปตั้ง
ในวัดอื่น ที่ชนคณะเดียวกันก็ได้ ๆ

๙ เจ้าอาวาสแห่งพระอารามหลวงทุกรูป รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้า
อาวาส มีฐานันดร ตั้งแต่ พระครู ขึ้นสูงขึ้นไป จักได้รับพระราชทาน
นิตยภัตบ้างตามอัตรา ถ้าได้รับพระราชทานในหน้าที่เจ้าคณะสูงขึ้นไปกว่าแล้ว
เป็น อนึ่งตาง นี้เสีย ถ้าวัดใด มีผลประโยชน์พอจะจ่ายได้ ให้วัดนั้น
จ่ายตามอัตราหลวง หรือจะ เพิ่มขึ้นอีกก็ยิ่งดี ๆ

๑๐ พระอารามหลวงทุกชั้น มีโถยวจักรรับประทวน นอกจาก
พระราชทานเป็นพิเศษ มีบันดาศักดิ์ตามจำนวนตามชั้นพระอาราม ดังนี้ ๆ

ก. ชั้นเอก ในกรุงเทพฯ มี ๓ โถยวจักรที่ ๑ เป็นหลวง ที่ ๒
เป็นขุน ที่ ๓ เป็นหมื่น ๆ

ข. ชั้นโท ในกรุงเทพฯ มี ๒ โถยวจักรที่ ๑ เป็นขุน ที่ ๒
เป็นหมื่น

ค. ชั้นเอก ในหัวเมือง ที่เป็นเจดีย์สถานใหญ่ เหมือนชั้นเอก
ในกรุงเทพฯ ที่ เป็นวัดมกุฎกษัตริย์ เหมือนชั้นโทในกรุงเทพฯ ๆ

ง. นอกจากนี้มีวัดตะนาย มีบันดาศักดิ์ เป็นหมื่น ๆ

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๒ หน้า ๒๘๘

๑๑ มรรคนายกชั้น ประทอนแห่งพระอารามหลวง นับว่าเป็นโงยวัก
กรที่ ๑ มีบันดาศักดิ์ ตามชั้น ฯ

๑๒ โงยวักกรวัด ไม่ได้รับ พระราชทาน เบี้ยหวัด ตั้งแต่อดีตจะ
เลี้ยงโดย สถานที่ใด สถานที่หนึ่ง ฯ

๑๓ พระอารามหลวง อยู่ในเกณฑ์ พระราชทาน เทียน พรหมษา คือ
วัดในกรุงเทพ ฯ ทั้งปวง แต่วัดมีเจดีย์สถานที่สำคัญในหัวเมือง แต่วัดที่
ได้รับ พระราชทาน เป็นพิเศษ ฯ

๑๔ พระอารามหลวง อยู่ในเกณฑ์ ได้รับ พระกรฐินหลวง คือ วัดใน
กรุงเทพ ฯ ทั้งปวง วัดราชวรวิหาร วัดวรวิหาร ในหัวเมือง แต่วัดที่
พระราชทาน เป็นพิเศษ นอกจากนั้น พระราชทานให้เมืองจัดทอดเอง
หรือเปิดให้ทายกทายิกาทอด ฯ

๑๕ ภิกษุมั่นถนฐานันดรในวัดได้รับ พระกรฐินหลวงมีบันดาศักดิ์ ได้รับ
พระราชทานไตรีบี่ ฯ ภิกษุผู้ จะลาสิกขาภายในจีวรกาล หรือหมั้นตฤตุ
คือแต่เพิ่งเดือนสี่ เข้ามา ควร บอกแก่ เจ้าพนักงาน จะไต้งตพระราชทาน
ภิกษุผู้ จำพรรษา แล้ว แด่ ครองกรฐิน ที่วัดอื่น ไม่ ได้รับพระราชทานเฉพาะ
บั้นนี้ ไม่ใช่ความผิด อธิบาย ว่าได้เปลี่ยนไตรจีวร แล้ว ตาม ประ
เพณี ของภิกษุ ฯ

๑๖ พระอารามหลวง ทั้งปวง มี เกี่ยววัดใช้ คำ พระนำอาราม วิหาร
อุโบสถว่า พระอาราม พระวิหาร พระอุโบสถ ฯ

ประกาศณวันที่ ๓๐ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๕๕๘

พระอารามหลวงในกรุงเทพฯ

ชั้นเอก

ชนิดราชวรมหาวิหาร ๔

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

วัดสุทัศนเทพวราราม

วัดอรุณราชวราราม

ชนิดราชวรวิหาร ๕

วัดบวรนิเวศวิหาร

วัดราชโอรสาราม

วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

รวม ๙

ชั้นโท

ชนิดราชวรมหาวิหาร ๒

วัดสระเกษ

วัดชนะสงคราม

ชนิด กรมหลวงวชิร ๓

วัดระฆังโฆสิตาราม

วัดกัลยาณมิตร

วัดจักรวรรดิราชาวาส

ชนิด ราชวรวิหาร ๑๑

วัดราชบูรณะ

วัดสุพรรณาราม

วัดโมลีโลกยาราม

วัดหงส์รัตนาราม

วัดราชสิทธิาราม

วัดประทุมคงคา

วัดบรมนิวาส

วัดมกุฏกษัตริยาราม

วัดเทพศิรินทราวาส

วัดโสมนัสวิหาร

วัดราชาธิวาส

ชนิด วรวิหาร ๔

วัดบพิตรพิมุข

วัดประยุรวงศาวาส

เล่ม ๓๒ หน้า ๒๙๑

ราชกิจจานุเบกษา

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๕๘

วัดพิชัยญาติการาม

วัดอนงคาราม

รวม ๒๓๖

ชั้นตรี

ชนิด ราชวรวิหาร ๔

วัดรัชฎาธิฐาน

วัดบวรมงคล

วัดหนึ่ง

วัดประทุมฉนวนาราม

ชนิด วรวิหาร ๓๑

วัดศรีสุตาราม

วัดอมรินทราราม

วัดสุตาราม

วัดกนิษฐา

วัดชินรตาราม

วัดเควตฉัตร

วัดทองขรรษาภิ

วัดเทวราชกุญชร

วัดเทพธิดา

วัดราชนิตดา

วัดมหารณพาราม

วัดศรีทศเทพ

วัดส้มเกลี้ยง

วัดส้มพันชวงค์

วัดมหาพฤตมาราม

วัดเครือวัดดี

• วัดปริณายก

วัดบุบผาราม

วัดตั้งชันกระชาย

วัดนางนอง

วัดอัมรินทร์วรศักดิ์

วัดกาญจนสิงหาสน์

วัดหริภูมิ

วัดนวมตวิศิษฐ์

วัดสังเวชวิศยาราม

วัดนาคกตาง

วัดพระยาทำ

วัดอินทาราม

วัดจันทาราม

วัดราชคฤห์

วัดคูหาสวรรค์

ชนิดสามใบ ๑๒

วัดบูรณศิริมาตยาราม

วัดตามพระยา

วัดนรนาถสุนทริการาม

วัดคฤหบดีอาวาส

วัดดาวดึงส์าราม

วัดวงศ์มตวิหาร

วัดยานนาวา

วัดทองนพคุณ

วัดโพธิ์นิมิต

วัดเวฬุราชิน

วัดปากน้ำ

วัดนางชี

รวม ๔๘

รวม พระอารามหลวงใน กรุงเทพฯ ฯ ๗๖

วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๕๘

ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม ๓๒ หน้า ๒๙๔

พระอารามหลวงในหัวเมือง
ชั้นเอก

ชนิด ราชวรวิหาร ๒

วัดพระพุทธรบาท	เมืองสระบุรี
วัดพระปฐมเจดีย์	เมืองนครปฐม

ชนิด วรวิหาร ๒.

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	เมืองพิษณุโลก
วัดพระมหาธาตุ	เมืองนครศรีธรรมราช ไม่มีด้านักสงฆ์

ชนิด ราชวรวิหาร ๓

วัดสุวรรณดาราราม	กรุงเก่า
วัดเสนา่งนาราม	กรุงเก่า
วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ	กรุงเก่า

รวม ๗

ชั้นโท

ชนิด ราชวรวิหาร ๕

วัดไชยพุทธขมาลา	เมืองนนทบุรี
วัดเขมาภิรตาราม	เมืองนนทบุรี
วัดโพธิ์สมเด็จพลเสฟ	เมืองนครเขื่อนขันธ์
วัดชุมพลนิกาย ราม	กรุงเก่า
วัดมหาสัมณาราม	เมืองเพชรบุรี

ชนิด วรวิหาร ๑๒

วัดเฉลิมพระเกียรติ	เมืองนนทบุรี
วัดปรมัยยิกาวาส	เมืองนนทบุรี
วัดทรงธรรม	เมืองนครเขื่อนขันธ์
วัดกลาง	เมืองสมุทรปราการ
วัดพนัญเชิง	กรุงเก่า
วัดศาลาปูน	กรุงเก่า
วัดบรมวงศ์อิศวราราม	กรุงเก่า
วัดป่าโมก	เมืองอ่างทอง
วัดไชโย	เมืองอ่างทอง
วัดสัตตนาถบรมวิหาร	เมืองราชบุรี
วัดคงคาราม	เมืองเพชรบุรี
วัดอัมพวันเจติยาราม	เมืองสมุทรสงคราม

รวม ๑๗

ชนิด

ชนิด ราชวรวิหาร

วัดกวิศราราม	เมืองตปบุรี
--------------	-------------

ชนิดวิหาร ๗

วัดจุฬาทิศธรรมสภาาราม
 วัดบางพระ
 วัดชุนญวน
 วัดเขาแก้ว
 วัดพระนอนจักรศรี
 วัดธรรมามูล
 วัดศรีสุริยวงศ์

เมืองสมุทรปราการ
 เมืองชลบุรี
 กรุงเก่า
 เมืองสระบุรี
 เมืองสิงห์บุรี
 เมืองชัยนาทบุรี
 เมืองราชบุรี

ชนิด สำนัก ๙

วัดโปรดเกศเชษฐาราม
 วัดหน้าพระเมรุ
 วัดตม
 วัดวรนายกรังสีวร
 วัดวิเวกวาสุพัถ
 วัดสมุหประคิษฐ์
 วัดเสาชิงทอง
 วัดมณีนชิตนนท์
 วัดสุทธาวาสาราม
 รวม ๑๗

เมืองนครเขื่อนขันธ์
 กรุงเก่า
 กรุงเก่า
 กรุงเก่า
 กรุงเก่า
 เมืองสระบุรี
 เมืองลพบุรี
 เมืองลพบุรี
 เมืองราชบุรี

รวม พระอารามหลวงในหัวเมือง ๔๑

สิ้น เป็น ๑๑๗